

2. Скарби українських говорів: тексти про борщ / За ред. Н. Хібеби, В. Леснової; Інститут мовознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів, 2019. 320 с.

Мар'яна Івацко (м. Вінниця)

Наук. керівник – д. філол. н., проф. Павликівська Н. М.

ЛІНГВІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ВІДІМЕННИХ ПРИЗВИЩ СЕЛА МІЗЯКІВСЬКІ ХУТОРИ ВІННИЦЬКОГО РАЙОНУ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Прізвища є особливим шаром лексики кожного народу і становлять один з найменш досліджених класів антропонімів. Це пов'язано з тим, що їм притаманні глибокі архаїчні корені, складна структура, у них вміщено джерельну базу, що може свідчити про культуру, психологію та історію певного народу. Вивчення прізвищ окремого населеного пункту дозволяє повноцінно вивчати антропонімікон певного регіону, характер світосприймання українців через призму найменування людини. У цьому контексті актуально розглядати прізвища відіменного походження, адже вони містять інформацію про частотність вживання конкретних прізвищ у певному історичному зрізі. Варто зазначити, що відіменні прізвища села Міз'яківські Хутори не були попередньо досліджені, тому потребують детального опрацювання. Це пов'язано з потребою встановлення регіональної специфіки антропонімікону Поділля, дослідження етимології прізвищ жителів конкретного населеного пункту, доповнення загальної картини української ономастики. Саме тому наше дослідження є особливо актуальним.

Мета пропонованої статті – виявлення лексико-семантичних особливостей відіменних прізвищ села Мізяківські Хутори Вінницького району Вінницької області.

Мета статті передбачає виконання таких завдань:

1. Укомплектувати прізвища села Мізяківські Хутори.
2. Проаналізувати відіменні прізвища в лексико-семантичному аспекті.
3. Дослідити прізвища населеного пункту з погляду їх словотвірної побудови.

Об'єктом дослідження слугували прізвища села Мізяківські Хутори Вінницького району Вінницької області.

Предметом дослідження є лексико-семантичні та словотвірні особливості вказаних онімів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Прізвища стали об'єктом наукових досліджень багатьох науковців, які займалися зокрема вивченням регіональної специфіки прізвищ, проте в українській ономастиці ще не має достатньої кількості праць, присвячених цій темі.

Вагоме значення для антропоніміки мають наукові розвідки, присвячені дослідженню регіональної специфіки прізвищ, які студіювали Г. В. Бачинська, Ю. К. Бабій, Б. Б. Близнюк, Н. Ю. Булава, Л. Л. Лісова, Г. Д. Панчук, Ю. І. Фернос, О. В. Хвіщук та інші науковці. Проте додаткового опрацювання потребує антропонімікон Вінниччини.

Методи дослідження: описовий, прийоми класифікації, систематизації та аналізу мовних одиниць.

Виклад основного матеріалу дослідження. У мовознавчих студіях є велика кількість термінів на позначення поняття «прізвище». Найбільш ґрунтовне запропонував М. Л. Худаш: «Прізвище – додаване до власного імені (або власного імені і назви по батькові), спадкове, незмінне офіційне родинне найменування, яке передається від батька до шлюбних дітей

(від матері – до нешлюбних дітей), при шлюбі від чоловіка до дружини і має уже більшу, ніж двопоколінну традицію вживання» [Худаш 1977: 91].

Слід зазначити, що відіменні прізвища становлять кількісно вагому групу серед українських і слов'янських прізвищ. Так, Ю. К. Редько за лексико-семантичним критерієм поділяє прізвище на чотири групи :

1. Прізвища, в основу яких лягло походження або місце проживання потенційних носіїв;

2. Прізвища, що утворилися від професій, соціальної належності людей;

3. Прізвища, що характеризуються індивідуальною ознакою їхнього першоносія;

4. Прізвища, що походять від імен [Редько 1966: 9].

Останні ми взяли за основу нашого дослідження.

Характерно, що прізвища села Мізяківські Хутори утворилися двома способами: лексико-семантичним та морфологічним й походять від церковно-християнських імен. Проаналізуємо цю групу.

До церковно-християнських імен варто зараховувати канонізовані церквою імена, що мають старосєврейське, грецьке, латинське походження, які стали поширеними в Україні внаслідок прийняття християнства.

Існують також інші терміни на позначення церковно-християнських імен: християнські, канонічні, календарні, хрещені тощо. У наслідок аналізу вдалося встановити, що більшість прізвищ села Мізяківські Хутори утворена від чоловічих імен , що пов'язано із традицією називати дитину за батьком.

Прізвища на досліджуваній території утворено від таких церковно-християнських чоловічих імен: *Абрам, Ананій, Андрій, Антон, Борис, Василь, Влас, Гаврило, Гнат, Гордій, Григорій, Давид, Данило, Денис, Дмитро, Дорош, Захар, Іван,*

Ілля, Ісаак, Кирило, Клим, Корній, Кузьма, Македон, Максим, Марко, Мартин, Матвій, Микита, Микола, Михайло, Назар, Наум, Нестор, Олексій, Остап, Павло, Палій (Пантелеймон), Пилип, Потап, Петро, Прокіп, Роман, Сава, Семен, Сидір, Степан, Трофим, Юрій, Яким.

Ці імена є в основах прізвищ села Мізяківські Хутори та мають місце у регіональній системі прізвищ Поділля. Наводимо прізвища, похідні від чоловічих імен:

Абрам (1): *Абрамов;*
Ананій(1): *Аненко;*
Андрій(2): *Андрушко, Андрієнко;*
Антон(3): *Антонішен, Антонішин, Антонюк;*
Борис(1): *Борисова;*
Василь(1): *Василенко;*
Влас(1): *Власюк;*
Гаврило(1): *Гаврилюк;*
Гнат(1): *Гнатюк;*
Гордій (1): *Гордієнко;*
Григорій(4): *Григоренко, Григоруk, Гриневич, Гріценко;*
Давид(1): *Давидюк;*
Данило(2): *Данилюк, Даніленко;*
Денис(1): *Денисюк;*
Дмитро(3): *Димитрашко, Дмитрашко, Дмитрук;*
Дорош(2): *Дорош, Дорощук;*
Захар(1): *Захарчук;*
Іван(4): *Іваниця, Іванченко, Івацко, Іваха;*
Ілля(2): *Іллінська, Ільченко;*
Ісаак(1): *Ісак;*
Кирило(1): *Кирилюк;*
Клим(4): *Клименко, Климчук, Кліменко, Клімаков;*
Корній(1): *Корнійчук;*
Кузьма(2): *Кузьменко, Кузьмішин;*
Македон(1): *Македонський;*

Максим(2): *Максименко, Максимчук*;
Марко(3): *Маркевич, Марченко, Марчук*;
Мартин(1): *Мартинюк*;
Матвій(2): *Матвійчук, Матяш*;
Микита(2): *Микитюк, Никитюк*;
Микола(1): *Миколенко*;
Михайло(2): *Михайлевський, Михайлова*;
Назар(1): *Назарчук*;
Наум(1): *Науменко*;
Нестор(1): *Нестерук*;
Олексій(1): *Олексієнко*;
Остап (2): *Остапенко, Остапчук*;
Павло (2): *Павленко, Павловський*;
Пантелеймон (2): *Палій, Палійчук*;
Пилип(2): *Пилипчук, Пилипенко*;
Потап(1): *Потапчук*;
Петро(1): *Петренко*;
Прокіп(2): *Прокопенко, Прокопчук*;
Роман(1): *Романенко*;
Сава(2): *Савченко, Савчук*;
Семен(3): *Семенович, Семенюк, Симоненко*;
Сидір(2): *Сидоренко, Сидорчук*;
Степан(1): *Степанець*;
Трофим(1): *Трофимець*;
Юрій(3): *Юрчик, Юрченко, Юрцун*;
Яків(2): *Яковенко, Яковець*;

У творенні вищезгаданих антропонімів брали участь такі суфікси:

1. При творенні досліджуваних антропонімів, що походили від суфіксальних дериватів власних імен людей:

-ик: *Юрчик*;

-к-о: *Анрушко, Максименко, Остапенко, Петренко* та ін.

-ич, -ович, -евич: *Семенович* та ін.

-аш: *Матяш;*

2. Від імен батька за допомогою патронімічних суфіксів:

-ич, -ович, -евич: *Семенович;*

-ець: *Степанець, Трифимець;*

-ук, -чук: *Григорук, Давидюк, Дорожук, Сидорчук та ін;*

-енк – о: *Аненко, Василенко, Юрченко та ін;*

-ов: *Борисова (суфікс –ов утворився внаслідок росіянізації);*

-ин-(а): *Антонішин та ін.*

3. Від імен за допомогою суфіксів відносних прикметників: *Македонський, Михайлевський.*

Отже, вдалося проаналізувати 86 відіменних прізвищ, які були зафіксовані в селі Мізяківські Хутори. Встановлено, що більшість з них утворена від чоловічих церковно-християнських імен. Варто зазначити, що дослідження прізвищ такого типу є важливим питанням наукового вивчення української антропоніміки, що спрямоване на збагачення та поглиблення цього пласту лексики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Редько Ю. К. Сучасні українські прізвища. Київ : Наукова думка, 1966. 216 с.

2. Худаш М. Л. З історії української антропонімії. Київ : Наукова думка, 1977. 235 с.

3. Ющишина О. М. Прізвищеві назви і прізвища Центральної Хмельниччини XVII – XXI ст.: дис.. на здобуття наук. ступеня к-та філол. наук: 10.02.01. / Донецьк. нац. ун-т ім. В. Стуса. Вінниця, 2019.